

De familie Stracké: beeldhouwpraktijk en carrièrestrategieën

Koning Willem II
Johann Stracké
1849. Steen, levensgroot
Wijnstraat, Rotterdam

Nederlandse beeldhouwkunst uit de 19de eeuw heeft veel minder aandacht gekregen in de kunsthistorie dan de schilderkunst uit dezelfde periode. Terecht of onterecht? In 2015 ontving Museum Beelden aan Zee een onderzoeksbeurs uit het Ekkart Fonds van de Vereniging Rembrandt om dit stukje vergeten cultuurbezit in kaart te brengen. Frédérique Brinkerink gaf een nieuwe wending aan het door haar voorganger opgezette onderzoek.

Hoewel de Nederlandse sculptuur in 1858 door een vooraanstaande criticus *'de asschepoester, die slechts in de koude bestorven akademiezalen de Professoren gezelschap moest houden'* werd genoemd, speelde de beeldhouwkunst een belangrijkere rol in het culturele en artistieke milieu van Nederland dan in de literatuur gesuggereerd wordt.¹ In de eerste fase van dit onderzoek, uitgevoerd door dr. Hanna Klarenbeek, kwamen de namen van enkele honderden kunstenaars naar boven, die kleinplastieken tot monumentale sculptuur vervaardigden. Goede voorbeelden zijn portretbustes van de koninklijke familie en van Nederlandse geleerden en kunstenaars, door onder anderen Louis Royer (1793-1868). Talrijke sculpturen sierden de Nederlandse begraafplaatsen, door het hele land werden monumenten opgericht voor historische figuren als Jacob Cats (Brouwershaven), prins Willem van Oranje (Den Haag), Pieter van der Werff (Leiden), Samuel Sarphati en dr. G.F. Westerman (beide Amsterdam). Ook mogen wij de vele inzendingen voor de *Tentoonstellingen van Levende Meesters* niet vergeten.

In een tweede fase zouden de positie en functie van de beeldhouwkunst worden bepaald, de beroepspraktijk van beeldhouwers worden geschetst en de ontwikkeling van de beeldhouwkunst in Nederland in kaart worden gebracht. Al snel bleek dat het oeuvre van één specifieke groep beeldhouwers zich hier uitstekend voor leende: de reislustige en productieve kunstenaarsfamilie Stracké.

PRODUCTIEF ATELIER

In 1842 vestigde Ignaz Stracké (1790-1875) zich vanuit Pruisen in Arnhem. Deze beeldhouwer, die enige tijd in de leer ging bij de beroemde classicist Christian Daniel Rauch (1777-1857), leidde zijn zoons Gottfried (1813-1848),

Johann Theodor (1817-1891) en Franz (1820-1898) op in het vak. Het oeuvre van Ignaz wordt gekenmerkt door veel houtsnijwerk; hij moet een productief atelier gehad hebben dat voornamelijk religieus werk leverde voor opdrachtgevers uit de regio en net over de grens.

De oudste zoon Gottfried bleef in Duitsland, waar hij op relatief jonge leeftijd overleed, maar Johann en Franz gingen in ons land een glansrijke carrière als beeldhouwer én als docent tegemoet. Zij verbonden zich aan kunstenaarscentra in uiteenlopende steden als Brussel, Leuven, Arnhem, Amsterdam, Rotterdam, Baarn en 's-Hertogenbosch, maar ook Münster, Trier, Berlijn en Keulen. Beiden konden zich bogen op een divers oeuvre, variërend van

religieuze beelden en decoratieve kleinplastieken tot monumenten, gevel- en grafsculpturen. Zij werkten enerzijds in een klassieke trant, waardoor ze beschouwd werden als opvolgers van Louis Royer. Anderzijds waken ze van de gevestigde normen af door onderwerpen te kiezen uit de (Duitse) Romantiek, zoals Franz' beelden van Doornroosje (Rijksmuseum, Amsterdam) en Sneeuwitje (Dordrecht Museum), en hun beeldhouwkunst te integreren in de architectuur. Zo onderhielden ze goed contact met een aantal leidinggevende figuren van de neogotische beweging in het Rijnland, zoals de architect Vincenz Statz (1819-1898). Bovendien besteedden zij aandacht aan de kunstnijverheid, wat niet alleen tot uiting kwam in hun

Knielende engel op het praalgraf van de familie Dorrepaal
 Franz Stracké
 1872-86. Steen, marmer, levensgroot
 Begraafplaats Zorgvlied, Amsterdam

Doornroosje
 Franz Stracké
 1867. Marmer, H 70 cm
 RIJKSMUSEUM,
 AMSTERDAM

Tafel
 Johann Stracké
 1860-1880. Kersen- en
 lindehout, H 92 cm
 CENTRAAL MUSEUM,
 UTRECHT

lesprogramma, maar ook in hun eigen prachtige houtsnij kunst, gemaakt *en taille directe* (rechtstreeks uit het hout gesneden of gestoken). Zo vormden de gebroeders Stracké een afwisseling op de overheersende stilistische en pedagogische invloeden van kunstenaars uit de academische traditie, die veelal boetseerden en Franse lesmethodes aanhielden. Hun zonen, Frans jr. (1849-1919), Frans Xavier (1850-1888), Leo Paulus (1851-1923), Lodewijk Ignatius (1856-1934), Carl (1859-?) en Caspar (1861-?) zetten de traditie voort. Met name de carrière van de in Haarlem woonachtige en werkzame Frans jr. verdient meer aandacht. Op hun beurt bleef ook hun nageslacht verbonden aan het Nederlandse kunstenaarsmilieu; de zonen van Leo Paulus, Johannes Maria (1889-1960) en Leo Wilhelmus (1897-1963), werden beiden schilder.

VERGETELHEID

De verdiensten van de Stracké's werden al tijdens hun leven beschreven, maar de familie raakte in de vergetelheid door de onderwaardering van de beeldhouwkunst uit de 19de eeuw. Hoewel er de afgelopen decennia groeiende aandacht is voor de Nederlandse sculptuur uit deze periode, is de kennis over deze kunstenaarsfamilie gebrekkig gebleven. Wat nog altijd ontbreekt, is een uitgebreide catalogus van hun oeuvre, gekoppeld aan een analyse van hun beeldhouwpraktijk en carrièrestrategieën, afgezet tegen de ontwikkeling van de Nederlandse beeldhouwkunst in de 19de eeuw. Dankzij het Ekkart Fonds van de Vereniging Rembrandt heb ik het vooronderzoek voor die catalogus

kunnen uitvoeren in verschillende archieven, bibliotheken en musea, zoals het Nationaal Archief, het Katholiek Documentatie Centrum, de KB, Rotterdam Museum en museum Beelden aan Zee.² Zo bevat het Katholiek Documentatie Centrum een aantal ongepubliceerde brieven van Johann Theodor Stracké en zijn zoon Frans jr. Op basis van de behaalde resultaten is besloten om een promotieonderzoek te wijden aan de familie Stracké aan de Universiteit Leiden. En mogelijk volgt er een presentatie in museum Beelden aan Zee, zodat iedereen kan kennismaken met het werk van deze getalenteerde familie ♦

Frédérique Brinkerink is junior conservator bij museum Beelden aan Zee

Noten

1. J.A. Alberdingk Thijm, 'De Kompositie in de Kunst', *Kunstkronijk* 2 (1858), p. 10.
2. De resultaten van dit onderzoek worden op verschillende momenten en op diverse manieren openbaar gemaakt; zo zal er een artikel verschijnen in *Sculptuur Studies* (2017-18) en een artikel over Louis Royer en Johann Stracké in *xix. Studies in 19th-Century Art and Visual Culture* (verwacht in 2018).

Literatuur

- J. A. Alberdingk Thijm, *Over nieuwere beeldhouwkunst, vooral in Nederland*, Rotterdam 1886, pp. 27-30
- M. Beerman et al. (red.), *Beeldengids Nederland*, Rotterdam 1994
- R.W.A. Bionda (red.), *Monumentale beeldhouwkunst in Nederland, Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek*, dl. 34, Weesp 1987
- A.M. Hammacher, *De schoonheid van ons land. Beeld-*

houwkunst van deze eeuw en een schets van haar ontwikkeling in de negentiende eeuw, Amsterdam 1955

Y. Koopmans, *Muurvast en gebeiteld*, Rotterdam 1994

J. Teeuwisse, *Nederlandse beeldhouwkunst. Een apologie*, Zwolle 2014